

УДК 351.755(477)

О. Ю. Процких

З'ясування сутності інституту встановлення особи в адміністративній діяльності міліції

Викладено шляхи удосконалення адміністративної діяльності міліції, що обумовлюють створення досконалих методів та форм правового регулювання та забезпечення ефективності її діяльності щодо встановлення особи.

Правозахисна діяльність та забезпечення реалізації конституційних прав і свобод особи є основним напрямом у діяльності міліції. Роль міліції у забезпеченні реалізації поставлених завдань визначається її повноваженнями в цій сфері суспільних відносин.

Оптимально правильним забезпеченням реалізації основних завдань в адміністративній діяльності міліції є швидке і точне встановлення учасників правових відносин. Здійснюючи процедури реалізації заходів адміністративної діяльності, міліція неодноразово стикається з необхідністю встановлення особи. Однак дослідження поняття «діяльність міліції зі встановлення особи» було б, на нашу думку, неповним без розкриття проблеми сутності терміна «особа». Тому, перш за все, виникає необхідність з'ясувати, що розуміється під цим поняттям, зрозуміти його юридичну природу і визначити, що саме необхідно встановити працівникам міліції у своїй діяльності. А це сьогодні має фундаментальне значення для подальшого аналізу конкретних видів правоохоронної діяльності, які вирізняють досліджуване поняття серед інших.

Загалом питання особи, її встановлення розглядаються у працях таких вітчизняних вчених, як О. М. Бандурка, В. А. Бачинін, А. В. Гарник, К. К. Жоль, М. І. Козюбра, А. Т. Комзюк, М. П. Орзіх, Л. В. Петрова, П. М. Рабінович, С. П. Рабінович, В. М. Селіванов, О. Ф. Скакун, С. С. Сливка, В. В. Шкода та ін. У Російській Федерації проблеми особи розробляли С. С. Алексєєв, М. В. Вітрук, А. І. Ковлер, О. А. Лукашова, Л. С. Мамут, В. С. Нерсєянц, Г. І. Поврезнюк, О. О. Пучков, Е. Ю. Соловійов та ін.

Метою статті є удосконалення адміністративної діяльності міліції, що обумовлює актуальність і важливість глибокого дослідження проблем адміністративно-правового регулювання забезпечення ефективності діяльності її структурних підрозділів щодо встановлення особи.

Поняття особи, що вживається в юридичній науці і використовується в різних галузях права, взяте в цілому, з філософії,

психології, соціології. Оскільки поняття особи визначається у вказаних науках, то воно не має специфічного юридичного змісту і не може використовуватися як методологічний засіб для дефініції категорій права. Інакше має бути запропоноване юридичне розуміння особи (як людини чи групи осіб, приміром юридична особа) і послідовно розмежовані її права.

Теорія держави і права та інші правові науки однозначно вирішують цю проблему на користь визнання поняття особи однією з основоположних категорій права. Визначальним у цьому відношенні є практика цивільного права. Так, для цивільного права основоположним є вчення про осіб – фізичних і юридичних. Права і обов'язки мають у своєму розпорядженні лише осіб, тому право спочатку має особистий характер.

Особа визнається головною цінністю виключно для права, цінністю важливішою, ніж все решта із юридичних феноменів, цінністю, в якій все заміщується загальними категоріями, такими як держава, суспільство тощо. Тому персоналізм такого роду залишається зовнішнім, формальним, неістотним для змісту права і для самого розуміння особи.

Особа, як правовий інститут, є продуктом римського права. Саме з античного Риму він прийшов в усі сучасні гаузі права як країн континентальної (римської) правової традиції, так і країн англосаксонського права.

У римському приватному праві не існувало спеціального терміна для визначення поняття «суб'єкт права». Використовувалися різні терміни, зокрема *homo* – «людина». Але цей термін застосовувався у відношенні як вільної людини, так і раба, у зв'язку з чим він не відображав юридичний зміст категорії «суб'єкт». Найбільш наближеним за змістом до сучасного спеціального терміна «суб'єкт» у римському праві був термін *persona*, який завжди відображав юридично значущий момент особистості у відносинах [1, с. 33].

Рабовласницьке суспільство визнавало особою (*persona*), тобто істотою, лише такого суб'єкта, який був здатним мати права. Це суспільство було особливо наочним свідченням того, що правоздатність (здатність бути суб'єктом, носієм прав) не є природженою властивістю людини, а являє собою, як і сама держава і право, надбудоване явище на базисі суспільних економічних відносин. Іншими словами, наголошує І. Б. Новицький, правоздатність корениться в соціально-економічному ладі даного суспільства в даний період його розвитку [2, с. 19].

Виникнення в наступні історичні періоди поліцейського права, серед завдань якого було також і забезпечення функціональності приватного права, та його подальша трансформація

в адміністративне право обумовили використання цього феномену у регульованих правовідносинах.

Слово «особа» має слов'янське походження. Нинішній юридичний зміст це слово запозичило з польської мови в епоху середньовіччя разом з іншими юридичними поняттями права Речі Посполитої. У польську мову дане слово потрапило з латинської, як калька слова «persona».

У сучасному цивільному праві існує два різновиди осіб – суб'єктів правовідносин: фізичні та юридичні особи. У Давньому Римі особами (суб'єктами права) були як окремі люди – фізичні особи, так і об'єднання людей – рід, цех, корпорація, а також незалежні від них установи – юридичні особи [1, с. 33].

Одне з перших визначень особи, надане Кассіодором, мало такий вигляд: *persona – substantia rationalis individua*, тобто особистість є нероздільна, індивідуальна раціональна субстанція [3]. За Боецієм особа є розумна природа, або розумна субстанція [4, с. 171–173.].

Сучасна енциклопедична та довідкова література подає різні визначення цього поняття. Інколи ці визначення абсолютно не розкривають юридичний зміст поняття. У Вікіпедії зазначено, що особа – це цілісність соціальних властивостей людини, продукт суспільного розвитку і включення індивіда в систему соціальних відносин за допомогою активної діяльності і спілкування [5]. Укладачі Короткого тлумачного словника української мови й Словника-довідника з правопису та слововживання вважають, що особа – це людина як індивід [6, с. 186; 7, с. 698]. Російськомовна онлайн-екциклопедія юриста визначає особу як людину, особистість, суб'єкт цивільних правовідносин [8]. Однак такі визначення характеризують поняття «особа» здебільшого в площині соціології.

У юридичній науці розуміння поняття «особа» зазвичай використовується у зв'язку з характеристикою прав, свобод і обов'язків людини і громадянина, і особу вбачають як індивідуально певну сукупність соціально значущих властивостей людини, що виявляються у відносинах між людьми [9, с. 260]. Особа розглядається як належність людини, тому в нормативно-правових актах поняття «людина» і «особа» використовуються як синоніми. Слід зауважити, що професор А. Т. Комзюк допускає вживання терміна «індивід», але при цьому не розкриває його зміст [10].

Словник іншомовних слів дає наступне тлумачення поняття «індивід» (лат. *individuum* – «неподільне, особа»):

- 1) кожен самостійно існуючий живий організм;
- 2) окрема людина, особа [11].

Таким чином, по суті, поняття «індивід» та «особа» є синонімічними поняттями, що мають на меті персоналізувати учасників суспільних відносин.

Сучасна наука розглядає особу як складну систему, що складається з соціальних, психологічних і біологічних властивостей.

Соціальні властивості характеризують особу як представника соціальної групи, нації, різних громадських організацій, державної інституції, сім'ї тощо. Психологічні властивості особи відображають її психологічну характеристику, забезпечуючи її індивідуальність, неповторне поєднання психологічних особливостей. Наявність таких ознак забезпечує незалежність поведінки особи, її розумову і практичну самостійність. Наявність численних біологічних властивостей людини і забезпечує її біологічну індивідуальність, що включає фізичні особливості людини, її вік, стать, інші антропологічні ознаки, біохімічні властивості та ін.

Соціальні, психологічні і біологічні властивості особи формують її індивідуальність. Людина, будучи включеною в реальну дійсність, що її оточує, в ту або іншу соціальну структуру, зберігає свою самостійність і неповторність.

Одним із понятійних інструментів персоналізації в юридичній науці є ще одне поняття – «особистість». Особистість розглядається як належність людини, тому в нормативно-правових актах поняття «людина» і «особистість» використовуються також як синоніми. Але, на нашу думку, синонімічна рівність в юридичному слововжитку між поняттями «особа» та «людина» ставитись не може через існування інституту юридичної особи, тому що під цим терміном розуміються підприємства, організації, установи, створені відповідно до законодавства. На цій підставі термін «особистість» може взагалі не вживатися при характеристиці прав і свобод. Так, конституційні акти США і Великобританії оперують терміном «особа». Конституції Італії, ФРН та Іспанії права і свободи відносять до особистості, людини, громадянина. У ряді актів особистість і людина неявно диференційовані. У Загальній декларації прав людини, конституціях Греції та Іспанії йдеться про «людські особистості». Згідно зі ст. 13 Конституції Японії всі люди повинні поважатись як особистості [12]. Тим самим передбачається розбіжність понять людини та її особистості.

Особистість – загальнонавживаний і науковий термін, що означає:

1) людський індивід як суб'єкт відносин і свідомої діяльності (особа – в широкому сенсі слова);

2) стійка система соціально значущих рис, що характеризують індивіда як члена того чи іншого суспільства чи спільності.

Поняття «особа» як цілісність людини (persona) й «особистість» як його соціальний і психологічний образ (personalitas) вживаються іноді як синоніми [13].

В особі поряд із зовнішнім, формальним персоналізмом уявляється можливим виділити внутрішній, змістовний персоналізм як особливу аксіологічну орієнтацію в юридичній науці. У цьому випадку багато правових явищ можливо розглядати як окремі аспекти або сторони життєдіяльності особи. На думку Гегеля, особа містить взагалі правоздатність і становить поняття та саму абстрактну основу абстрактного і тому формального права. Звідси веління права свідчить: будь особою і поважай інших як осіб [14, с. 98].

Такі поняття, як «особа», «особистість», «громадянин», «людина» та інших понять використовуються в різних нормативних актах, а також у юридичній літературі як синоніми.

Слід відзначити, що в певних випадках ці поняття можна розцінювати як однопорядкові, однак необхідність з'ясування їхнього змісту – об'єктивна передумова для визначення змісту й особливостей адміністративно-процесуального статусу громадянина [15, с. 66]. Зауважимо, що в Конституції України законодавець розмежував права, свободи і обов'язки людини та громадянина, що, зокрема, впливає із самої назви другого розділу Конституції України. Але водночас у ст. 21 Конституції України зазначено, що всі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах [16]. А оскільки поняття «особа» більш широке ніж «людина» та «громадянин», і в більшості випадків охоплює їх, можна говорити про певну громіздкість понять, що має місце у вітчизняній науці. Не ототожнюючи ці поняття, спробуємо розкрити їх суть.

За радянських часів про істотний взаємозв'язок права і особи писав Л. С. Явич: «Оскільки нас цікавить проблема зв'язку особи і права, то доречно підкреслити не лише роль права у відношенні становлення і вдосконалення особи, але також і те, що саме право тісно пов'язане з процесом розвитку особи. Якщо особу не можна собі уявити поза соціальним спілкуванням і відособленням, якщо однією з її соціальних властивостей є прагнення до творчої самодіяльності, до свободи прийняття рішення і дій при впорядкованих відносинах, то не можна на певному рівні і у відповідному соціальному зрізі розглядати особу як сукупність правових відносин» [17, с. 57].

Розвиток права, його галузей та правових інститутів обумовив віднесення поняття «особа» до більш вузьких юридичних понять, що набули статусу правових інститутів чи не набули такого статусу, але мають відповідні притаманні лише їм ознаки:

– фізична особа – людина як учасник цивільних відносин (ст. 24 Цивільного кодексу України) [18];

– юридична особа – організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку, наділена цивільною правосудатністю і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді (ст. 80 Цивільного кодексу України) [18];

– посадова особа – керівники та заступники керівників державних органів та їх апарату, інші державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій (ч. 2 ст. 2 Закону України «Про державну службу») [19], які працюють в органах місцевого самоврядування, мають відповідні посадові повноваження щодо здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримують заробітну плату за рахунок місцевого бюджету (ч. 1 ст. 2 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування») [20];

– дитина (малолітня а також неповнолітня особа) – правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття. Малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років. Неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (ст. 6 Сімейного кодексу України) [21], та ін.

Оснoву інформації про особу становить її структура – відносно стійкі зв'язки і взаємодія всіх сторін особи як цілісного утворення. До неї можна віднести наступні складові:

1) персональні дані (прізвище, ім'я та по батькові, рік, місяць та дата народження, місце народження, адреса реєстрації місця проживання, адреса фактичного місця проживання, освіта, професія, рід занять, місце роботи, ідентифікаційний номер платника податку тощо);

2) статя;

3) антропометричні та фізіологічні особливості (зріст, статура, колір шкіри, колір волосся, захворювання тощо);

4) психічні властивості (темперамент, характер);

5) спрямованість (воля, принциповість);

6) соціальний досвід (знання, вміння, навички);

7) особливості світогляду (ставлення до моралі, релігії);

8) Психічні процеси (пізнавальні, емоційно-вольові);

9) вікові особливості;

10) персональні дані юридичної особи (повна та скорочена назви, форма власності, юридична адреса, місцезнаходження, ідентифікаційний номер тощо).

Усі ці індивідуальні властивості певної особи виявляються і в соціальній сфері, яка властива певному суб'єкту, зокрема в су-

спільних відносинах, що регулюються нормами права. Саме з цих причин поряд з розкриттям юридичного поняття «особа» нас цікавить також розкриття юридичного поняття «встановлення особи».

Відсутність нормативного тлумачення цього поняття зумовлює дискусію в теорії адміністративного права [22, с. 399], криміналістики [23] та кримінального процесу [24; 25], чим породжує суперечності щодо практики реалізації низки процесуальних та процедурних норм.

Поняття «встановлення особи» сьогодні є оцінним, тобто таким, що визначається у кожному конкретному випадку з огляду на необхідність такого встановлення, наприклад: для підтвердження причетності особи до вчинення злочину або адміністративного правопорушення, для початку обчислення строку слідства, для ідентифікації особи під час реєстраційних та дозвільних проваджень та ін.

Ф. М. Нагорський та О. К. Волох вважають, що під встановленням особи слід розуміти діяльність з доведення причетності осіб до вчинення злочину, пояснюють це наявністю в кримінально-процесуальному законодавстві норм, передбачених статтями 4, 104, та 108 Кримінального процесуального кодексу України, та ототожнюють це поняття з поняттями «викриття особи» та «виявлення особи» [25]. Однак діяльність міліції зі встановлення особи здійснюється не тільки в рамках досудового розслідування кримінальних справ, тому застосування такого тлумачення можливе також і в адміністративно-деліктних правовідносинах. Але і тоді воно було б істотно вужчим порівняно з поняттям «встановлення особи» в інших адміністративних відносинах особи з міліцією.

Ідентифікація об'єктів, що мають місце в адміністративних та кримінально-процесуальних правовідносинах, є окремим випадком ідентифікації об'єктів матеріального світу. Поняття ідентифікації та встановлення особи є, на нашу думку, тотожними. У Словнику іншомовних слів під ідентифікацією (лат. *identificare* – «ототожнювати») розуміється ототожнення, прирівнювання, встановлення збігу чого-небудь з чим-небудь [26].

С. І. Ожегов і Н. Ю. Шведова вважають, що ідентифікувати означає встановити збіг, ідентичність; відповідне значення має прикметник «ідентифікаційний» [27]. Ідентифікація являє собою процес встановлення тотожності об'єкта.

У науковому пізнанні дійсності питання ідентифікації займають не останнє місце. Логічний метод ототожнення застосовується в будь-якій науці, в тому числі і юриспруденції. Наприклад, Л. Чантурія говорить про існуючі з давніх часів критерії цивільно-правової ідентифікації особи [28]. Однак у

юридичних науках особливий розвиток методики ідентифікації особи одержали у криміналістиці, де дослідження спрямовані на виявлення, вивчення різного роду індивідуальностей особи. В основі теорії криміналістичної ідентифікації, стверджує Д. В. Попандопуло, лежить вчення про діалектичну тотожність, діалектичний метод пізнання. Важливе значення має також формально-логічний закон тотожності як один із законів людського мислення [29].

На підставі узагальнення точок зору дослідників можна стверджувати, що збір та узагальнення аналітичної інформації сукупності індивідуальних ознак особи з метою її ідентифікації охоплюється поняттям «встановлення особи».

Але встановлення особи як процес ототожнення – це не теоретична абстракція, вона завжди відбувається в практичній діяльності різних суб'єктів суспільних відносин. У роботі державних органів без ототожнення суб'єкта адміністративних правовідносин неможливе правомірне вчинення відповідної юридичної дії.

Вважаємо, що діяльність адміністративних органів зі встановлення особи є офіційним визнанням чи запереченням, підтвердженням чи спростуванням державою інформації про особу. Причому це визнання чи заперечення, підтвердження чи спростування здійснюється в рамках юридичної діяльності міліції із застосуванням процедурних чи процесуальних дій.

Вищенаведене свідчить про те, що встановлення особи міліцією є юридичною діяльністю, яка полягає в єдності процесів пізнання юридично значущої інформації про особу та їх використанні в інтересах служби відповідно до Конституції України, законів України та підзаконних нормативних актів. Об'єктом цієї діяльності є юридично значуща інформація про особу, аналіз якої дає можливість ідентифікувати її серед інших осіб. Суть цієї діяльності полягає в адміністративних діях міліції з використанням юридичних способів і засобів, з дотриманням встановлених законом випадках встановленої юридичної форми, спрямованих на досягнення певних юридичних цілей, таких як вирішення юридичних справ: справ про адміністративні правопорушення, справ дисциплінарного провадження, справ реєстраційного та дозвільного провадження, перевірки інформації про особу за окремими дорученнями та тощо.

Список літератури: 1. Основи Римського приватного права : [підручник] / Борисова В. І., Баранова Л. М., Домашенко М. В. та ін. ; за заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. – Х. : Нац. юрид. акад. ім. Я. Мудрого, 2007. - 263 с. 2. Новицкий И. Б. Римское право / И. Б. Новицкий. – М. : Ассоц. «Гуманитарное знание», 1995. – 245 с. 3. Мосс М. Об одной категории человеческого духа: понятие личности, понятие «Я» // Общества. Обмен. Личность : Труды по соци-

- альной антропологии / М. Мосс. – М. : Наука ; Гл. ред. вост. лит., 1996. – 280 с.
- 4.** Боэций. Против Евтихия и Нестория / Боэций // Утешение философией и другие трактаты. – М. : Наука, 1990. – 416 с. **5.** Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B0>. **6.** Короткий тлумачний словник української мови : бл. 6750 слів / за ред. Д. Г. Гринчишина. – 2-е вид., доп. і перероб. – К. : Рад. шк., 1988. – 320 с.
- 7.** Головашук І. С. Словник-довідник з правопису та слововживання / І. С. Головашук. – К. : Наук. думка, 1989. – 832 с. **8.** Академик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dic.academic.ru/searchall.php?SWord=%D0%BB%D0%B8%D1%86%D0%BE&stype=0&p=1>. **9.** Общая теория государства и права. Академический курс : в 2 т. / отв. ред. проф. М. Н. Марченко. – Т. 1: Теория государства. – М. : Зерцало, 1998. – 416 с. **10.** Комзюк А. Адміністративний примус: деякі загальні проблеми дослідження та правового регулювання в контексті забезпечення прав людини / А. Комзюк // Право України. – 2004. – № 4. – С. 46–49.
- 11.** Словарь иностранных слов. Комлев Н. Г. – М. : Эксмо-Пресс, 2000. – 1308 с. **12.** Георгіца А. З. Конституційне право зарубіжних країн : навч. посіб. / А. З. Георгіца. – Чернівці : Рута, 2000. – 424 с. **13.** Артемова О. Ю. Личность и социальные нормы в раннепервобытной общине / О. Ю. Артемова. – М. : Наука, 1987. 200 с. **14.** Гегель Г. В. Ф. Философия права / Г. В. Ф. Гегель. – М. : Мысль, 1990. – 524 с. **15.** Тищенко Н. М. Административно-процессуальный статус граждан Украины: проблемы теории и пути совершенствования / Н. М. Тищенко ; Нац. юрид. акад. Украины. – Харьков : Право, 1998. – 268 с. **16.** Конституція України : від 28 черв. 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. **17.** Явич Л. С. Сущность права : Социально-философское понимание генезиса, развития и функционирования юридической формы общественных отношений / Л. С. Явич. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1985. – 283.
- 18.** Цивільний кодекс України : прийн. 16 січ. 2003 р. № 435-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461. **19.** Про державну службу : закон України від 16 груд. 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490. **20.** Про службу в органах місцевого самоврядування : закон України від 7 черв. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 33. – Ст. 175. **21.** Сімейний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135. **22.** Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Ін-Юре, 2002. – 668 с. **23.** Поврзнюк Г. И. Теория и практика криминалистического установления личности : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / Г. И. Поврзнюк. – М., 2005. – С. 342. **24.** Никоненко М. М. Визначення моменту встановлення особи, яка вчинила злочин [Електронний ресурс]. – М. М. Никоненко // Право України. – 1999. – № 1. – Режим доступу: <http://pravoznavec.com.ua/period/chapter/2\2\201#chapter>. **25.** Нагорський Ф. М. Актуальні проблеми отримання показань особи, яка викривається у вчиненні злочину при впровадженні дізнання / Ф. М. Нагорський, О. К. Волох [Електронний ресурс] // Науково-теоретичний журнал Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2003. – № 1. – Режим доступу: http://www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/2003_1_zmist_05/nagor.htm. **26.** Словарь иностранных слов / под ред. И. В. Лехина и проф. Ф. Н. Петрова. – 5-е изд., стереотип. – М. : Гос. узд-во иностр. и нац. слов., 1955. – С. 256. **27.** Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка : 80 000 слов и фразеологических выражений / Ожегов С. И. и Шведова Н. Ю. – 4-е изд., допол. – М. : Азбуковник, 1999. – С. 236. **28.** Чантурия Л. Место жительства в гражданском праве (сравнительно-правовое исследо-

вание) / Л. Чантурия // Юрист. – 2005. – № 6 (48). – С. 194. 29. Попандопуло Д. В. Идентификация как объект административного права / Д. В. Попандопуло // Административное право и процесс, 2007. – Т. 3. – С. 5–8.

Надійшла до редколегії 23.02.2011

Изложены пути усовершенствования административной деятельности милиции, которые обуславливают создание совершенных методов и форм правового регулирования и обеспечения эффективности ее деятельности для установления личности.

The ways of improvement of police administrative activity, which determine the creation of perfect methods and forms of legal regulation and guarantee effectiveness of its activity during identification of a person, are stated.

УДК 343.59

Г. В. Симоненко

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ В АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОМУ АСПЕКТІ

Досліджено правові умови, які сприяють захисту суспільної моралі від впливу негативних факторів. Розкрито роль та функцію моралі в регулюванні суспільних відносин та їх взаємодію з адміністративно-правовими нормами.

Сучасний етап розвитку українського суспільства потребує зміцнення правової основи захисту суспільства від негативних факторів, які істотно впливають на суспільну мораль в Україні.

Складовим елементом, що активно впливає на розвиток всієї системи суспільства, де людина є найвищою соціальною цінністю правової держави, є мораль. Вона відображає в цілісному вигляді життя, як об'єктивну реальність, де виявляються внутрішньо взаємозалежні моральні цінності, ідеали, культура, релігійні вподобання і суб'єктивне розуміння сенсу життя.

На етапі розвитку України як правової держави стає актуальним питання захисту суспільної моралі від посягань, які негативно впливають на розвиток суспільства (порнографія, насильство, ставлення до протизаконних дій тощо).

Питання суспільної моралі як об'єкта правової охорони було предметом досліджень багатьох вчених, зокрема С. В. Баршева, І. М. Даньшина, С. К. Денисова, Н. І. Кузнецової, В. О. Морозової та ін. Разом з тим комплексного дослідження проблем захисту суспільної моралі в адміністративно-правовому аспекті до цього часу не проводилось. Таким чином, вищезазначене питання потребує подальшого вивчення та розгляду.

Отже, метою даної статті є дослідження правових умов, які сприяють захисту суспільної моралі від факторів, що станов-